

РЕЦЕНЗІЯ

завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора юридичних наук, професора **ЛАДИЧЕНКА Віктора Валерійовича**
на дисертаційне дослідження **СЛАУТИ Ганни Анатоліївни**
на тему: **«ПРАВОВИЙ РЕЖИМ КАРАНТИНУ ТВАРИН В УКРАЇНІ»**,
подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю **081 «Право»**

Актуальність обраної теми. Поширення шкідливих та небезпечних для людства хвороб було актуальним з найдавніших часів і продовжує залишатися гострим питанням в XXI столітті із поширенням COVID-19, що виник, як зазначають дослідники у тварин і був переданий людині. Для запобігання поширенню хвороб використовуються різні медичні, організаційні та правові засоби. Одним із них є запровадження карантинних заходів у місцях виникнення інфекційних хвороб. Забезпечення спеціальних заходів та відшкодування збитків, як правило врегульовано законодавством, проте у правовому регулюванні даного питання наявні певні прогалини та колізії. За ситуації, що склалася, потребують теоретичного вивчення наявних проблеми забезпечення карантину тварин в Україні, які стануть підґрунтям подальшого розвитку законодавства в окресленій галузі.

Отже, враховуючи вищенаведене, не викликають сумніву теоретична та практична необхідність і актуальність обраної Ганною Слаутою теми дисертаційного дослідження, а також його наукова новизна.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація Ганни Слаути характеризується системним підходом до предмету дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені авторкою. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел, вітчизняного та міжнародного законодавства, судової практики України та дані звітів показників ефективності української системи правосуддя.

Теоретичною основою рецензованого дисертаційного дослідження стали праці відомих вітчизняних вчених-правознавців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження Ганни Слаути виконане згідно плану науково-дослідної роботи кафедри аграрного, земельного та екологічного права імені академіка В. З. Янчука Національного університету біоресурсів і природокористування України в рамках розкриття окремих аспектів державної бюджетної теми «Організаційно-правові засади сталого розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні» (номер державної реєстрації 0119U100830).

Тема дисертації безпосередньо пов'язана з п. 1.13 Пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки від 26.03.2021 р. № 12-21 та відповідає Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019.

Для досягнення достовірних і об'єктивних результатів під час роботи над дисертацією використано загальнофілософський (діалектичний), загальнонаукові (формально-логічний,

системно-структурний, аналізу і синтезу) та спеціальні (історико-правовий, формально-юридичний, порівняльно-правовий) методи наукового пізнання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень. Наукове пізнання сутності і змісту обраної Ганною Слаутою наукової проблеми здійснювалося на засадах методологічного плюралізму та інтеграційного підходу, що дозволило в оптимальному співвідношенні та єдності використати широкий спектр методологічних засобів.

Методологічним підґрунтям роботи є діалектичний метод, за допомогою якого та з урахуванням основних законів матеріалістичної діалектики, зокрема у частині накопичення правових норм різногалузевої належності у сфері карантину тварин, досягнення певного кількісного обсягу яких зумовлює виникнення якісних структурних змін у системі права у вигляді появи міжгалузевого субінституційного утворення, окресленого відносинами карантину тварин. Діалектичний закон заперечення вказав напрям розвитку карантинного законодавства, яким є законодавство ЄС. Визначення карантину тварин здійснено за допомогою логічного прийому визначення поняття через найближчий рід і видові відмінності, коли родовим є поняття карантину, щодо якого карантин тварин виступає видовим поняттям. Конкретизація загального змісту спеціального правового режиму щодо карантину тварин забезпечувалася логічним прийомом визначення поняття через виокремлення суттєвих ознак. Логічні методи аналізу і синтезу використовувалися протягом всього дисертаційного дослідження. Зокрема аналізу підлягали доктринальні підходи до визначення базових категорій понятійного апарату, система чинного законодавства, судова практика у сфері юридичної відповідальності за порушення режиму карантину тварин. За допомогою синтезу оцінювався загальний стан нормативного забезпечення карантину тварин та визначалися напрями його розвитку.

Історико-правовий спеціальний метод дозволив вивчити ретроспективне підґрунтя сучасного механізму правового режиму карантину тварин, зокрема класифікувати напрями формування національного законодавства періоду незалежності. Формально-юридичний метод став основою для з'ясування змісту правових норм, які опосередковують відносини карантину тварин. Нарешті, порівняльно-правовий метод дав змогу співставити класифікаційні особливості злочинів і адміністративних проступків за законодавством країн пострадянської правової сім'ї, а також заповнити прогалину щодо поняття утримання тварин з боку вітчизняного нормотворця за рахунок європейського досвіду нормотворення.

Мета дисертаційного дослідження полягає у визначенні особливостей правового режиму карантину тварин, формулюванні наукових висновків з цього питання, а також розробленні практичних рекомендацій з удосконалення відповідного законодавства.

У цілому науковий рівень дисертації дозволяє надати позитивну оцінку роботи, визнати її завершеною як такою, в якій авторці вдалося досягти визначеної мети.

Структура дисертації дозволила авторці повною мірою охопити предмет дисертаційного дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки авторки, її наукову зрілість.

У **вступі** здійснюється обґрунтування вибору теми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, надано відомості щодо їх упровадження та апробації, а також щодо кількості публікацій, у яких відображено основні положення дисертаційного дослідження.

У **першому розділі** дисертації визначено методологічні засади дослідження, сформульовано та розкрито особливості базових категорій дослідження, схарактеризовано

історико-правове підґрунтя формування сучасного правового режиму карантину тварин, з'ясовано правову природу карантину тварин.

У **другому розділі** дисертації досліджено суб'єктно-об'єктний склад правового режиму карантину тварин.

У **третьому розділі** дисертації надано аналіз особливостей юридичної відповідальності за порушення карантину тварин у розрізі її різновидів.

Завершується дисертація розгорнутими **висновками**, у яких здійснено комплексний аналіз наукових праць та чинного законодавства, що визначають правового режиму карантину тварин в Україні. Висновки дисертації є цілісними, логічними та обґрунтованими, відповідають меті та завданням дослідження й містять важливі теоретичні та практичні положення щодо вдосконалення правового режиму карантину тварин в Україні.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практична цінність результатів дослідження та їх впровадження полягає у тому, що вони мають як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – у подальших наукових розробках актуальних розвитку аграрного, фауністичного та медичного права; у нормотворчій діяльності – при вдосконаленні сучасного законодавства, зокрема розробленні змін і доповнень до нормативно-правових актів, що визначають розвиток карантину тварин; у правозастосовній діяльності – для уніфікації практики реалізації норм чинного законодавства у сфері карантину тварин; навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Аграрне право», «Екологічне право», «Ветеринарне право», «Медичне право», «Фауністичне право», а також при підготовці навчальної та навчально-методичної літератури із цих дисциплін.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 10 наукових працях, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України та 6 тез наукових доповідей.

Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційного дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені авторкою для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Водночас, необхідно зазначити, що дане дисертаційне дослідження, як і будь-який науковий пошук, поряд з позитивними висновками та пропозиціями не позбавлене певних недоліків, що потребують уточнення та врахування під час захисту та подальших наукових досліджень Ганни Слаути. Зокрема:

1. На с. 31–32 авторка розглядає поняття «правовий режим» і наводить приклади застосування в чинному законодавстві поняття особливого правового режиму для позначення воєнного стану у ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» і надзвичайного стану – у ст. 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану». Однак, не здійснено аналізу *кореляційного взаємозв'язку* між цими, закріпленими в законах, правовими режимами та правовим режимом карантину тварин. Цікаво було б під час прилюдного захисту зупинитися на цьому питанні.

2. В підрозділі 1.2 авторка розглядає радянські документи, зокрема, Ветеринарний кодекс УСРР 1925 р., Ветеринарний статут 1936 р., Закон України «Про ветеринарну медицину» 1992 р. та інші законодавчі акти. Авторка на с.62 робить висновок про класифікацію законодавства за окремими напрямками правового впливу. Однак, поза увагою залишилося питання кодифікації ветеринарного законодавства в сучасній Україні. Тож, яка думка дослідниці з питання систематизації та оновлення ветеринарного законодавства на сучасному етапі?

3. Роблячи висновок про міжгалузевий характер правового інституту карантину тварин для медичного, екологічного та аграрного (ветеринарного) права (с. 77), авторка применшує роль ветеринарного права як галузі права в сучасній правовій системі України. Водночас, про генезу галузі ветеринарного права пишуть, зокрема, В. М. Єрмоленко та Н. В. Карпінська. Тож прошу дослідницю конкретизувати наукову позицію щодо місця ветеринарного права в системі національного права України.

4. На с. 97 дослідження авторка розглядає Типове положення про місцеву державну надзвичайну протиепізоотичну комісію, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 479 і робить висновок про недосконалість механізму правового регулювання діяльності такої комісії у взаємодії з територіальним органом Держпродспоживслужби або його структурним підрозділом відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Якими є пропозиції авторки щодо удосконалення діяльності територіальних органів Держпродспоживслужби або його структурних підрозділів відповідної адміністративно-територіальної одиниці із місцевими державними надзвичайними протиепізоотичними комісіями?

5. Розглядаючи цивільно-правову відповідальність у сфері карантину тварин авторка, на с. 171 визначає її як «правовідношення між судом і державним органом, уповноваженим здійснювати відшкодування шкоди, завданої власникам загиблих тварин, що реалізується через санкційний примус останнього до виконання обов'язку відшкодування шкоди». В подальшому в роботі наводяться приклади судових рішень щодо застосування цивільно-правової відповідальності в окремих регіонах України. Водночас, поза увагою залишилися питання вдосконалення такого виду відповідальності. Тож, які пропозиції має авторка з цього приводу?

Загальні висновки. Дисертація на тему: «Правовий режим карантину тварин в Україні» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Слаута Ганна Анатоліївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Віктор ЛАДИЧЕНКО